

การประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

กรณีศึกษา : ตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

THE SPATIAL POTENTIAL ASSESSMENT FOR THE DEVELOPING SOURCES FOR LOCAL PRODUCT SELLING PLACES CASE STUDY : YAN YAO SUB- DISTRICT, SAM CHUK DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE

พัฒนพงษ์ ธงหาร

Pattanapong Tonghan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: Pattanapong.t@rmutsb.ac.th

Received May 21, 2022; Revised June 9, 2022; Accepted August 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกรณีศึกษาคือตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกจากผู้มีบทบาทส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตคือ ผู้บริหารท้องถิ่น ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างข้อสรุปประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลย่านยาวมีจุดเด่นคือต้นทุนทางกายภาพ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่น สถานที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีวัตถุดิบต้นทุนจากผลผลิตของชุมชนตลอดทั้งปี ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากทุนภูมิปัญญาได้รับการขึ้นทะเบียนโดยหน่วยงานระดับอำเภอ กลุ่มผู้นำมีศักยภาพส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น ปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น 2) ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน 3) การดำเนินงานและความต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ 4) การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนตำบลย่านยาวมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ ความร่วมมือและศักยภาพจากชุมชน แหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ และนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพในท้องถิ่นให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชุมชน, ประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่, แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the potentials of the community in developing sources for local product selling places 2) to study the factors related to the source development for the local product selling places, which is a qualitative research. The case study was in Yan Yao Sub-district, Sam Chuk District, Suphan Buri Province. Data were collected by participatory observations, interviews and group discussions. The sample group provided the main information choose from the men who promote the community economy and group of producer, the president of Occupation Groups, village headmen, village committee and community leaders. The instruments employed for the data collection consisted of structured interviews and semi-structured interviews. The data were analyzed by content analysis to create conclusions by issues.

The results showed that Yan Yao Sub-district is characterized by physical costs such as the abundance of local resources, the places around community are potentially ready to be developed as sources of local product distribution, the raw materials costs from community products throughout the year. In addition, the local products from local wisdom capitals are registered by district authorities, village headmen have potential to promote the movement of local economy. There are important factors that can drive the development of local product selling centers along with the community contexts: 1) the local development strategies 2) the perspectives and actions of the community leaders 3) the operations and needs for occupational development 4) the development of local products selling places and 5) the participation of the community and local authorities. The process of driving the community economy includes the important elements as the followings: knowledge, cooperation and potentials from the community, the funding sources for production and product development and the promotive public policies to create the stable and sustainable local occupations.

Keywords: Community economy, Spatial potential assessment,
Local product selling places

บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความมั่นคงทางอาชีพ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรมเศรษฐกิจชุมชนจะเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ของชาวบ้าน และด้านนามธรรมเศรษฐกิจชุมชนจะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ภูมิปัญญา จารีต ประเพณี ความสำคัญจากการร่วมมือของชุมชนนับตั้งแต่ให้ชุมชนเป็น จุดเริ่มต้นในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยอาศัยทุนทางสังคม องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่นมา พัฒนابนฐานความรู้ที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจท้องถิ่นต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน คนในชุมชนต่างก็

ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชนจึงมุ่งให้ความสำคัญที่ความร่วมมือของทุกคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจชุมชนคือรายได้ที่ถูกผนวกเข้ากับความสุข ความเข้าใจกัน การยอมรับกัน และการแบ่งปันของคนในชุมชน (วราภรณ์ ศรีบุญ, 2552)

เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายของการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ ตำบลยานยาว อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรทำนาเป็นหลัก รองลงมาคือการค้าขายผลไม้สด การทำสวนมะม่วง ปลูกต้นจำปี ปลูกต้นรัก ปลูกอ้อยโรงงาน และมีอาชีพอื่น ๆ ที่สำคัญต่อการสร้างรายได้ให้กับประชาชน ในภาพรวมตำบลยานยาวมีทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดรายได้จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางน้ำและดินทำให้พื้นที่ตำบลยานยาว สามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี รวมถึงมีกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามชูก และองค์การบริหารส่วนตำบลยานยาว ข้อมูลจากรายงานสรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นตำบลยานยาวตามแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2560-2562 พบว่า สถานการณ์การพัฒนาที่เป็นข้อจำกัดด้านศักยภาพของชุมชน ระบุไว้ว่า การรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพบางส่วนไม่ต่อเนื่องจากสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนของประชาชนและสภาพเศรษฐกิจชุมชนไม่ขยายตัว ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองในพื้นที่ เมื่อประเมินศักยภาพด้านการผลิตทางการเกษตรและกลุ่มอาชีพจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกลุ่มผู้นำและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิในพื้นที่ พบว่า ตำบลยานยาวมีทรัพยากรต้นทุนที่ดี มีผลผลิตที่สามารถนำมาขายได้ตลอดทั้งปี แต่ยังไม่มีการรับผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเหล่านั้น ประกอบกับการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่มีความต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาชีพและประชาชนในตำบลยานยาว มีความพยายามที่จะผลักดันให้มีจุดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นหรือผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลยานยาว, 2559)

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลุ่มอาชีพหรือทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ครอบครัวและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมั่นคงทางอาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขและจัดการปัญหาพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางของทุนชุมชน 3 ประการ ได้แก่ สินทรัพย์ที่สามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ ทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นพื้นฐาน

และทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมที่นำไปสู่การสร้างอาชีพภายในชุมชน ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชนคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ประกอบด้วยการผลิต การบริโภค การจำหน่าย จ่ายแจก ที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ โดยที่เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน (ภัทรธิดา ผลงาม, 2559)

แนวคิดการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน คือกระบวนการบริหารจัดการองค์การหรือกลุ่มโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ องค์ประกอบเพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน (สุภาวดี พันธ์อำพน และคณะ, 2561)

กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นเพื่อกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือในประเด็นที่สนใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่มีสมาชิกของชุมชนกระทำการในลักษณะของการทำงานร่วมกันเพื่อจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกัน ความสนใจร่วมกัน มีความต้องการในการบรรลุถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดอิทธิพลในการต่อรองกับอำนาจในด้านต่าง ๆ (สถาบันพระปกเกล้า, 2559)

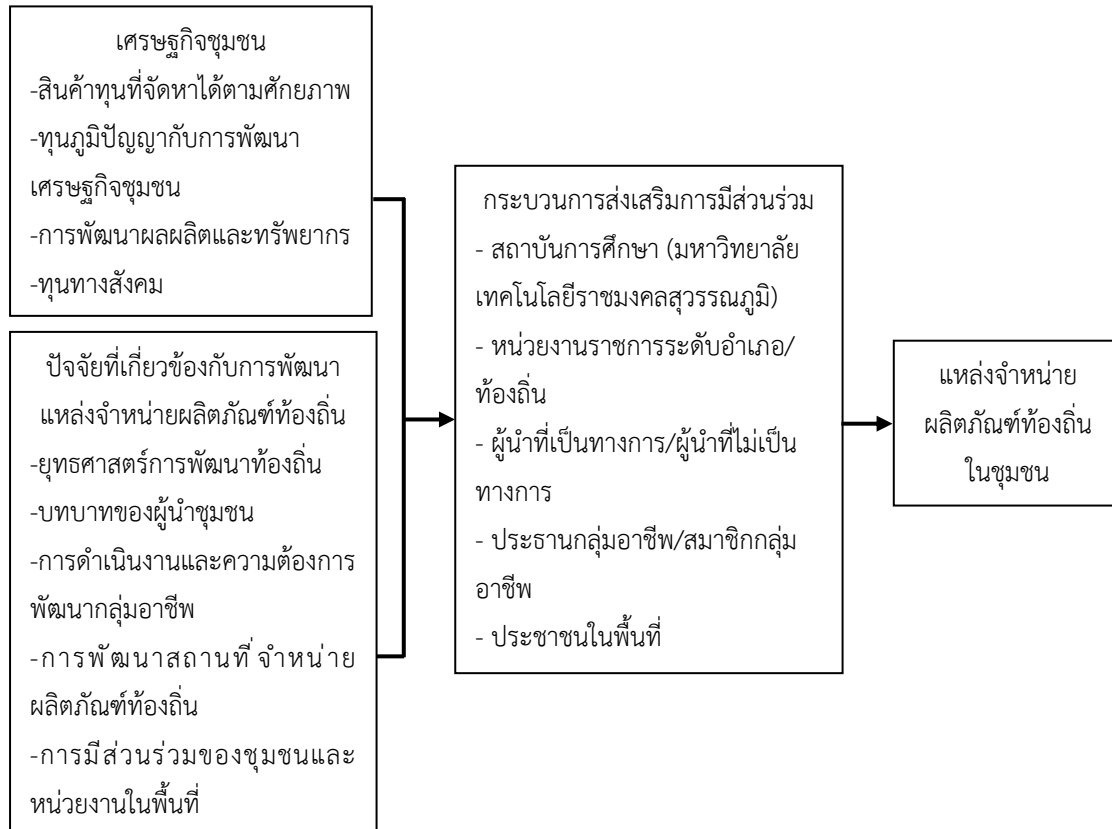
ผลการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการสร้างคุณค่าให้กับวัดอุทิศท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ: กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย หนองคาย เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี พบว่า แนวโน้มการสร้างคุณค่าให้กับวัดอุทิศท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการนำวัดอุทิศท้องถิ่นไปแปรรูป ใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขันเป็นการสร้างทั้งมูลค่าเพิ่มและสร้างคุณค่าให้กับวัดอุทิศท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวางแผนการพัฒนาระบบการผลิตอาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ (นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคณะ, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยนี้นำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวทางการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ สินค้าทุนที่สามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ ทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นพื้นฐานและทุนทางสังคม แนวคิดการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนและกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมนำมากำหนดประเด็นวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตำบลย่านยาว ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ตามสภาพปัจจุบันและบริบทของชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน การดำเนินงานและความต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้แนวคิดหลักประกอบด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ออกแบบการศึกษาในลักษณะการวิจัยแบบการเน้นกรณีศึกษา พื้นที่ตำบลย่านยาว อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี มุ่งเน้นศึกษาศักยภาพของชุมชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มในพื้นที่วิจัย มีระยะเวลาการวิจัย 15 เดือน ค้นหาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในชุมชน ที่ครอบคลุมกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ขั้นตอนในการจำหน่าย การจัดหาสถานที่จำหน่าย การทำกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการในอำเภอสามชูก การค้นหาและผลิตวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกจากผู้มีบทบาทส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตคือผู้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตามบทบาทในชุมชน จำนวน 30 คน ได้แก่ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว จำนวน 1 คน มีบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักใน

โครงการวิจัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มอาชีพและประชาชนในท้องถิ่น ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) และมีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 2) ประธานกลุ่มอาชีพตำบลย่านยาว จำนวน 6 คน มีบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในโครงการวิจัย จัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน ได้รับการยอมรับจากสมาชิกภายในกลุ่มและผู้คนในชุมชน เป็นผู้ส่งเสริมให้มีกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) 3) ผู้ใหญ่บ้านในตำบลย่านยาว 9 หมู่บ้าน จำนวน 9 คน มีบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในโครงการวิจัย ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการวิจัยให้คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูล ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ผลักดันภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาอาชีพ รับฟังและแก้ไขปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนเชื่อมประสานข้อมูลระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อให้ชุมชนได้รับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้มีความก้าวหน้า ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) และมีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 4) คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 14 คน มีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างโครงการวิจัยกับชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัย ทำงานร่วมกับคนในชุมชน สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้ข้อมูลจากการมีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) กำหนดประเด็นคำถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 ชุดคำถาม ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลย่านยาว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการจัดบันทึกข้อมูลระหว่างสัมภาษณ์ข้อมูล 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) กำหนดประเด็นคำถามเพื่อจัดเก็บข้อมูลที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลในประเด็นที่ระบุในแบบสัมภาษณ์รวมถึงการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) บันทึกข้อมูลจากกระบวนการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญต่อการวิจัย

ผู้วิจัยลงภาคสนามจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยวิจัยที่ได้รับการอบรมแนวทางการจัดเก็บข้อมูลร่วมลงภาคสนามในงานวิจัยนี้ด้วย งานวิจัยนี้มีวิธีการจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 3 วิธี ได้แก่ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยลงภาคสนามเพื่อจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย รวมถึงสำรวจสภาพพื้นที่ สำรวจวิถีชีวิตของประชาชน สภาพเศรษฐกิจและสังคมบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน บันทึกข้อมูลในรูปแบบภาพถ่ายและสรุปความ 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) โดยทำการสัมภาษณ์พูดคุยสนทนาซักถามเจาะลึกไล่หาคำตอบที่เป็นจริงอย่างละเอียดแบบเป็นไปตามธรรมชาติ (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2559) ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายโดยละเอียดและทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลผ่านการอภิปรายโต้ตอบกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเอง ทำให้มั่นใจได้ในความถูกต้องตรงประเด็น ความน่าเชื่อถือและความหลากหลายของข้อมูล (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) ผู้วิจัยได้จัด

กระบวนการสนทนากลุ่ม โดยการเชิญผู้รู้หลักและกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในบทบาทผู้นำการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลย่านยาว ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

วิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการตรวจสอบข้อมูลให้มีความครอบคลุม ตรงประเด็นที่ทำการศึกษาและมีความเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) องค์ประกอบหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การจัดระเบียบข้อมูล การแสดงข้อมูล การหาข้อสรุปและการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) จากกระบวนการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของตำบลย่านยาว จัดกลุ่มข้อมูลและเชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้องพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเพื่อสร้างข้อสรุปสำคัญที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ เพิ่มศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพเชิงพื้นที่ตำบลย่านยาวมีความพร้อมในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยประเมินความพร้อมของชุมชนด้านต้นทุนทางกายภาพ ด้านการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อการพัฒนาสถานที่ในชุมชนเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ต้นทุนทางกายภาพ พบว่า ตำบลย่านยาวมีพื้นที่เขตเศรษฐกิจชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น พื้นที่ชุมชนส่วนหนึ่งติดกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 340 สุพรรณบุรี-ชัยนาท และเป็นแหล่งชุมชนอยู่โดยรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีหอพักจำนวนมาก ทำเลเหมาะสมสำหรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถพัฒนาจุดสำคัญในชุมชนให้เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้

การใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะประโยชน์ชุมชน พบว่า ตำบลย่านยาวมีลานสาธารณะชุมชนและพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้าน โดยผู้นำทุกหมู่บ้านมีความพร้อมดำเนินการหากได้รับงบประมาณสนับสนุนและการส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ และพบว่าอาคารเอนกประสงค์หมู่บ้าน คือ จุดศูนย์รวมของชุมชนซึ่งทุกชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่อาคารเอนกประสงค์หมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง จุดที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ “อาคารสมประสงค์” บ้านย่านยาว หมู่ที่ 3 เนื่องจากมีการก่อสร้างที่สมบูรณ์อยู่ติดกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 340 สุพรรณบุรี-ชัยนาท มีอาณาบริเวณกว้างขวางเหมาะสมสำหรับพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของตำบลย่านยาว

ผลผลิตและทรัพยากร พบว่า ตำบลย่านยาวมีทรัพยากรทางการเกษตรที่สามารถนำมาแปรรูปยกระดับเป็นผลผลิตและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ ข้าว อ้อย มะม่วง จำปี ดอกกรัก มะลิ บานไม่รู้โรย ดาวเรือง ไม้ประดับ กล้วย ผักสวนครัว นอกจากนี้ยังพบว่ามีทรัพยากรอื่น ๆ ตามแหล่งธรรมชาติสามารถนำมาแปรรูปสร้างมูลค่าได้

การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ กลุ่มอาชีพในตำบลย่านยาว จัดตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอและท้องถิ่น พบว่า กลุ่มอาชีพที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามชุก มีจำนวนทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วยฉาบ

กลุ่มแปรรูปลูกกลานลอยแก้ว ชมรมจักสานไม้ไผ่โรงเรียนวัดบางขวาง กลุ่มแปรรูปปลาเค็มแดดเดียว กลุ่มแม่บ้านพัฒนาบ้านวังหิน และกลุ่มข้าวรักษ์สุขภาพ โดยทุกกลุ่มมีโครงสร้างการบริหารกลุ่ม ระเบียบข้อปฏิบัติของกลุ่ม มีการประชุมของสมาชิกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี

ประการสำคัญคือ การพัฒนาอาชีพจากหน่วยงานท้องถิ่น พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาวกำหนดแผนพัฒนากลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ส่งเสริมความรู้ กระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพ ช่องทางการจัดจำหน่าย อาคารสถานที่ ทรัพยากรจำเป็นสำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมกลุ่มอาชีพตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อเนื่องทุกปี

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน การดำเนินงานและความต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น พบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว ได้กำหนดประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรและมุ่งส่งออกสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมอาชีพปีละ 550,000 บาท ประกอบด้วย 4 โครงการหลัก ได้แก่ 1) โครงการจัดตั้งแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการให้บริการของแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรประจำตำบล เพื่อให้ประชาชนสามารถขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น งบประมาณสนับสนุน ปีละ 50,000 บาท 2) โครงการก่อสร้างอาคารจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน มีสถานที่ไว้ใช้ในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร งบประมาณสนับสนุนปีละ 300,000 บาท 3) โครงการสนับสนุนและส่งเสริมด้านการตลาดในกิจการงานต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น งบประมาณสนับสนุนปีละ 100,000 บาท 4) โครงการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อให้ประชาชนมีเงินสำหรับลงทุนในการประกอบอาชีพ งบประมาณสนับสนุนปีละ 100,000 บาท

ผลการดำเนินโครงการส่งผลให้ประชาชนได้รับความรู้ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ เกิดการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าและการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มรายได้

2. ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ตำบลย่านยาวของผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้า สามารถนำพาประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้เกิดการพัฒนาตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน จนถึงระดับชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในพื้นที่ จุดเด่นของตำบลย่านยาวคือมีผู้นำอย่างเป็นทางการได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน สร้างคุณประโยชน์แก่ชุมชนในการปกครองดูแลได้เข้าถึงสวัสดิการ ทรัพยากรที่จัดสรรโดยภาครัฐ รวมถึงโครงการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าและประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี

3. การดำเนินงานและความต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องในพื้นที่และมีส่วนร่วมให้ข้อมูลกับโครงการวิจัย จำนวน 6 กลุ่ม เมื่อพิจารณาข้อจำกัดในการพัฒนาของกลุ่มอาชีพ ได้แก่

1) ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงาน 2) ขาดวัตถุดิบและองค์ความรู้ในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย 3) ขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่มาตรฐานและสะอาด 4) การรับรองคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ 5) เวลาการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนเพราะชาวบ้านมีอาชีพหลักที่สร้างรายได้อยู่แล้วทำให้การรวมกลุ่มเกิดขึ้นได้ยาก 6) นักท่องเที่ยวนิยมไปซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ในตลาดร้อยปีอำเภอสามชุกที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญตั้งอยู่ไม่ไกลจากตำบลย่านยาว

ด้านความต้องการพัฒนาและสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มอาชีพมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ได้แก่ 1) การมีสถานที่รองรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่เป็นทางการ 2) การให้สนับสนุนด้านการตลาด การส่งเสริมการขาย การหาช่องทางของตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม 3) การสนับสนุนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค 4) ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่อุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน 5) การสร้างช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไป 6) การทำโครงการเกษตรพอเพียงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ 7) การพัฒนาพันธุ์ข้าวให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค 8) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 9) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่พัฒนาการผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด 10) การยกระดับสินค้าพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้า OTOP ที่ได้รับมาตรฐาน 11) การให้หน่วยงานช่วยดำเนินการสนับสนุนการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ 12) การสนับสนุนเงินทุนหรือวัสดุสำหรับสร้างโรงเรือนในการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานเรื่องสุขอนามัย 13) การสนับสนุนเงินทุนในการจัดซื้อวัตถุดิบ 14) การสนับสนุนกิจกรรมการผลิตของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและมีงบประมาณเพียงพอต่อความต้องการ 15) การช่วยเหลือกลุ่มในรูปแบบของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนส่งเสริมกลุ่มอาชีพ 16) การพัฒนาหน้าร้านที่มีอยู่เดิมเพื่อวางจำหน่ายสินค้า โดยทางกลุ่มมีความต้องการทำให้เป็นจุดเด่นของตำบลด้วยการรวบรวมผลิตภัณฑ์ที่มีในตำบลมาวางจำหน่าย

4. การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่า ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนได้วางแผนกำหนดพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ 1) พื้นที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการและมีพื้นที่พร้อมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งจำหน่ายหลักของชุมชน 2) อาคารเอนกประสงค์ (อาคารสมประสงค์) สามารถพัฒนาจุดนี้ให้เป็นจุดยุทธศาสตร์ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ โดยผู้นำชุมชนมีความพร้อมในการผลักดันให้เกิดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สำเร็จเป็นรูปธรรมได้ 3) บึงหนองพง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมีแผนพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาวางจำหน่าย 4) กลุ่มอาชีพในพื้นที่ยินดีใช้สถานที่ส่วนบุคคลเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาแหล่งจำหน่ายของท้องถิ่น สามารถร่วมกันพัฒนาปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากบางจุดอยู่ในทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม สามารถให้กลุ่มอื่น ๆ หรือคนในชุมชนนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่ายได้

5. การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งจำหน่ายของชุมชนในพื้นที่วิจัยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพประชาชน บทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาเกิดจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ริเริ่มกระตุ้นให้คนในชุมชนมองเห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันและกระตุ้นให้ทุกคนเข้าใจประเด็นการพัฒนาไปพร้อมกัน โดยผู้นำตำบลย่านยาวมีศักยภาพในการวางแผนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น ด้วยการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน ขณะที่ประชาชนที่อาศัยในตำบลย่านยาวให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ตำบลย่านยาวมีจุดเด่นคือต้นทุนทางกายภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินและน้ำเหมาะแก่การทำเกษตร มีสินค้าทุนที่จัดหาได้จากผลผลิตของทุกชุมชนต่อเนื่องตลอดทั้งปี มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดจากทุนภูมิปัญญาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานระดับอำเภอ สอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรธิดา ผลงาม (2559) ที่สรุปไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนมีความพร้อมพัฒนาผลผลิตและทรัพยากรท้องถิ่นสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ผู้นำทุกคนให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีความพยายามให้ประชาชนในหมู่บ้านทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐและเอกชนให้ร่วมหารือแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น กลุ่มผู้นำและหน่วยงานได้กระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นอย่างทั่วถึงจะสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนไปในทิศทางที่ดี มีความมั่นคง และสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลย่านยาวได้ในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ตำบลย่านยาวสามารถพัฒนาพื้นที่ไปสู่การเกิดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีปัจจัย 5 ประการที่สามารถขับเคลื่อนและยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่

ประการแรกคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นตำบลย่านยาวมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและได้รับผลผลิตสินค้าทางการเกษตรที่ปลอดภัย ประชาชนมีเงินทุนเพื่อประกอบกิจการมีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น จากผลการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นทำให้กลุ่มอาชีพในตำบลย่านยาวสามารถรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตและมีช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบออนไลน์

ประการที่สองคือ ทักษะและบทบาทผู้นำชุมชนที่มีความพร้อมผลักดันผลผลิตของชุมชน ระดมความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ และประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด รวมถึงภาคีเครือข่ายการพัฒนามาร่วมสร้างองค์ความรู้และแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของทักษิญา สง่าโยธิน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิสาหกิจ ชุมชนในประเทศและต่างประเทศ ผลการศึกษาที่สำคัญคือปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีความกระตือรือร้นรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก การมีความสามารถในการบริหารจัดการ การเอาใจใส่สมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน การมีความพร้อมในการช่วยเหลือสมาชิกที่เผชิญกับปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้ การมีวิสัยทัศน์ที่ดี

ประการที่สามคือ การสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จคือ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต้องให้การสนับสนุน ได้แก่ การส่งเสริมด้านการตลาดอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ให้โอกาสทุกกลุ่มอย่างยุติธรรมสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนด้านวิชาการ สร้างองค์ความรู้ด้านการบริหาร

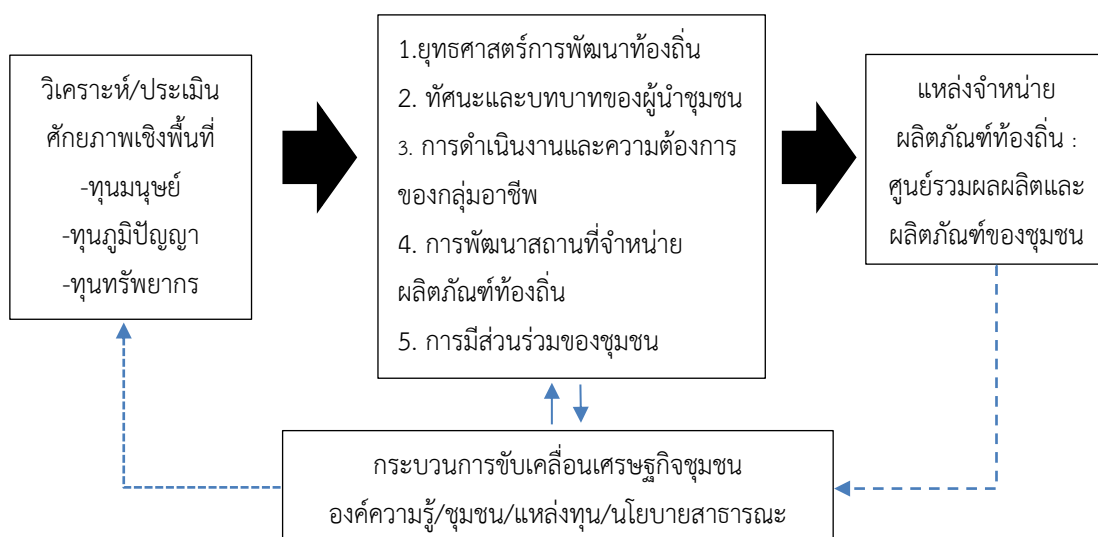
จัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนการไปศึกษาดูงาน

ประการที่สี่คือ การสนับสนุนการดำเนินงานและความต้องการของกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของการเป็นผู้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย การดำเนินงานกลุ่ม การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเครือข่าย ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของวารสารศรีบุญ (2552) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ในจังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มต้องมีความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม มีความร่วมมือและมีความเชื่อใจจากสมาชิก กลุ่มมีระบบการบริหารจัดการและความสามารถในการแก้ไขปัญหา ด้านผู้นำมีความรู้ ความสามารถในการบริหารธุรกิจ จึงจะมีความเข้าใจในการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและมีทิศทาง จากผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพในชุมชนนั้นได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดความสามัคคีในชุมชน กลุ่มอาชีพมีการแบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจนและสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลย่านยาวมาใช้ได้

ประการที่ห้าคือ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตำบลย่านยาว พิจารณาจากสถานที่สำคัญที่เป็นจุดยุทธศาสตร์เชิงพาณิชย์ของตำบลย่านยาวที่มีความเหมาะสมในด้านตัวอาคาร บริเวณโดยรอบและทำเลที่ตั้งมากที่สุด ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาชีพมีความต้องการให้ท้องถิ่นผลักดันให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกรณีศึกษาตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 2 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน

การผลักดันให้ชุมชนและท้องถิ่นมีกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนโดยชุมชนผสมผสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ผลจากงานวิจัยนี้เห็นว่าควรเริ่มจากการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่ในด้านทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา ทุนทรัพยากร เพื่อสะท้อนให้ชุมชนได้เห็นถึงการนำทุนที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าให้ชุมชน เมื่อชุมชนได้รับการประเมินศักยภาพที่สำคัญแล้ว ปัจจัยขับเคลื่อนที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน การดำเนินงานและความต้องการของกลุ่มอาชีพ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์รวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ องค์ความรู้ ความร่วมมือและศักยภาพจากชุมชน แหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ และนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพในท้องถิ่นให้มีความมั่นคง

สรุป

บทความวิจัยการประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้ศึกษาในประเด็นศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ในพื้นที่วิจัยตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัยชุมชน ผลจากการวิจัยสามารถเป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานในพื้นที่นำไปใช้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีความมั่นคงทางอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พื้นที่วิจัยมีจุดเด่นคือต้นทุนทางกายภาพ มีสินค้าทุนจากผลผลิตของชุมชนต่อเนื่องตลอดทั้งปี ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานระดับอำเภอ มีทุนภูมิปัญญาที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้และมีผู้นำชุมชนที่มีความพร้อมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างให้เกิดมูลค่า เกิดการพัฒนาอาชีพ เกิดการสร้างงานในชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ของชุมชน

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น บทบาทของผู้นำชุมชน การดำเนินงานและความต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่วิจัย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน เสริมสร้างองค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและศักยภาพจากชุมชน การระดมแหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ การจัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพในท้องถิ่นให้มีความมั่นคง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ทักษะและบทบาทของผู้นำชุมชน การดำเนินงานและความต้องการของกลุ่มอาชีพ การพัฒนาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะของตำบลย่านยาวการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนลงในผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น สร้างช่องทางการขายทางออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- งานวิเคราะห์นโยบายและแผน. (2559). แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2560-2562 องค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี. องค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว.
- ชาย โพธิ์สีตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12 (2), 12-25.
- นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร, กฤษณพร ประสิทธิ์วิเศษ, อภิญญา ทหารวานิช และจารุณี วิเทศ. (2561). แนวโน้มการสร้างคุณค่าให้กับวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ: กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย หนองคาย เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2559). แนวทางเพื่อการเรียนรู้ การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2559). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน บ้านนาบอน หมู่ 7 อำเภอมือง จังหวัดเลย. ใน รายงานการวิจัย. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วรารณ ศรีบุญ. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ในจังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชน. สืบค้น 10 ตุลาคม 2562. จาก <http://www.wiki.kpi.ac.th?title=การมีส่วนร่วม>.
- สุภาวดี พันธ์อำพน, บัณฑิต พิริยาสัยสันติ, พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และ วิพรเขตแก้ว. (2561). แนวคิดการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 8 (2), 18-25.